

Bijgeloof van onze Vissers in de Westhoek

Kamiel „Becksje” vertelde...

Aansluitend op de voorstelling op zondag 19 december 1976, in het gemeentehuis van De Panne, van de „Bijdrage tot de Studie van de Visserstaal te De Panne” door Freddy Rigaux, hield Kamiel Legein – een visser uit Oostduinkerke, nu wonende te Nieuwpoort – een causerie over een eerder ongewoon aspekt van het rijke volksleven van de vissers uit de Westkust: het BIJGELOOF.

Kamiel Legein stamt niet alleen uit de gekende Westhoek vissersfamilie „de Becksje's”, maar heeft steeds en altijd belangstelling getoond voor zijn eigen ambacht: de visserij. Na 37 jaar het zeegat te hebben ingetrokken is hij thans een al even bekend figuur op de folkloristische avondmarkten, alwaar hij netten breit of scheepsmodellen vervaardigd. Bovendien heeft Kamiel een „muile van lintjes”, hij kan het dus „goed zeggen”.

De bijnaam van de Legeins „Becksje” vond zijn oorsprong, aldus Kamiel Legein, in het feit dat zijn overgrootvader als Yslandvaarder was „beschipt” (aangemonsterd) bij een rederijcompagnie die Becque of zoiets heette. Yslandvaarder Legein sprak evenwel gemeenzaam van „de rederij Becksje”, en meteen had hij zijn „lapjesnaam” vast.

Gezien de merkwaardige gegevens welke Kamiel Becksje mededeelde wensten wij de lezers van Bachten de Kupe niet te onthouden over de zekere voorvallen die het lot van visser en zijn boot, de visvangst, de weersomstandigheden kunnen beïnvloeden.

Zeker is wel dat de jongere generatie vissers – de generatie geboren na 1940 – in heel wat mindere mate „bijgelovig” is. Alhoewel...

De Vlaamse vissers zijn nu eenmaal in de grond van hun hart gelovig. Niet voor niets staat de uitdrukking „schipper naast God”. Is het bovendien niet merkwaardig dat Jezus vissers uitkoos als zijn allereerste apostelen?

Van geloof naar bijgeloof, vooral dan bij storm en ontij, is slechts een kleine stap...

BIJ NIEUWBOUW

– Bij nieuwbouw wordt „Ons Heere” en „Tone” (St.-

Antonius) als eerste voorwerpen aan boord van het nieuw vaarttuig gebracht. Wanneer Tone „zijn besten” niet doet, mag men hem „bekijven”. „Tone, als gij uw besten niet doet, éwel, ge weet waar ge zult vliegen, hé”, dreigt men dan. Als men zich schuldig voelt – na al te krasse dreigingen – slaat men liefst een kruis en mompelt men best „vergeet maar wat ik gezegd heb”.

– Om gevrijwaard te blijven van scheepsrampen wordt in een nieuw schip een paasnagel in het dek of in de mast gedreven. Voor goede visvangsten helpen evenwel geen paasnagels; hiervoor is men op eigen „kunnen” aangewezen.

– Om gevaar te vermijden kan men ook een „heiligennaam” voor het vaarttuig kiezen. Vandaar de vele namen als „Ster der Zee”, „O.-L.-Vrouw van Lombardsijde”, „O.-L.-Vrouw van Lourdes”, de „Santa Maria”, „Hernieuwen in Christus”, „O.-L.-Vrouw van Goede Raad”, „Vrede in Christus”, „O.-L.-Vrouw van Fatima”, enz.

– Bij zware stormen werd meer dan eens de belofte afgelegd op beevaart te gaan naar O.-L.-Vrouw van Rampen te Lombardsijde, ofwel naar het Zeekapelletje te Duinkerke of naar het Visserskapelletje te Bredene. Dit gebeurde dikwijls blootvoets in „kloefen” (klompen) gevuld met gedroogde erwten. Had men zijn schip „verloren”, doch werd de bemanning gered, dan werd een miniatuurmodel van het vaarttuig als ex-voto geofferd.

– Op Allerheiligen werd even vóór middernacht de visvangst stopgezet, zoniet zou men „doodskoppen” ophalen. Eenmaal de netten binnen, werd een kaars aangestoken en vijf weesgegrootjes en vijf onzevaders gebeden.

Er mag ook niet worden gevestigd om middernacht op Kerstdag. Op Goede Vrijdag mocht weliswaar worden gevestigd, maar op die dag mocht in geen enkele omstandigheid vlees worden gegeten.

VROUWEN

– Vrouwen van plezier zijn „spletmatrozen”. Zij brengen heel dikwijls geluk, als men hen ontmoet op de dag van de afvaart. Hoe jonger, hoe meer geluk zij bijbrengen. Maar een slecht teken is wel wanneer zij de visser een schouderklopje geven of zijn hoofd aaien.

Gezien hoertjes dus gelukbrengers zijn, wordt, wanneer ten gevolge van stormweder de vissersvaartuigen noodge-

dwongen in Duinkerke of Boulogne moeten aanleggen, „Mietje Moeie” (dit zijn de huizen van plezier) opgezocht. De „spletmatrozen” kunnen immers spoedig de stormwind doen keren.

– Het ontmoeten van een „nunne” (non) op de dag van de afvaart is daarentegen katastrofaal. Dergelijke kwade ontmoeting houdt beslist de belofte van een slechte vangst in. Ook de ontmoeting van een „zwarte kat” wordt gevreesd. Bijna even zeker mocht op onheil worden gerekend als men een priester (tot voor enkele jaren nog uitgerust met een „zwart kleed” – wat de bijgedachte van een vrouw opriep) tegen kwam. Nog erger werd het als hij de visser „een goeie reis” wenste.

Vreemdelingen noch vrouwen mogen de trossen losgooien bij een afvaart. Men vermijdt ook best het wijzen met de vingers of het aanmonsteren op een vrijdag.

ONHEIL

– Aan boord brengt men zeker geen „koekebrood”, en alleszins geen taartjes. „Mijn zeur (zuur verdiend) brood moet ik verdienen op de zoete (zoute) zee”, aldus de vissers.

Ook „zoetekoeke” (peperkoek) brengt men liefst niet aan boord van een vissersvaartuig, tenware men een visser-maaglijder is.

– Op een vrijdag mocht geen „gerief” noch uitrusting aan boord worden gebracht, en zekerlijk vaarde men nimmer uit op een vrijdag met een gloednieuw vissersvaartuig.

– Katten mogen niet aan boord van een vissersvaartuig worden gebracht „want hoe langer zijn staart, hoe meer miserie”. En ook het spreken aan boord over katten dient zoveel mogelijk te worden vermeden.

– Zingen aan boord mag men wel, maar fluiten beslist niet. „Bij schufelen, fluit men achter wind!”

– Men dient er over te waken niet „over een korre te lopen”. Een korre moet „zuiver” in het water „gaan”.

– De bemanning moet er steeds over waken nimmer op het dek „te pissen”, men moet zijn „gevoeg” over boord doen, en hierbij altijd met beide handen de „beschansing” (reling) vasthouden”. Pist men aan dek dan zou de stoppe te zeere rotten.

– Nieuwe kloefen (klompen) dienden met nagels te worden beslaan, in de vorm van een kruis. Het feit dat men hiermee ook daadwerkelijk steun kreeg op een glad dek, wakkerde dit (bij)geloof meteen aan.

- Aan dek moet er steeds een „visgeur” blijven rondhangen. Daarom nooit „hard burstelen” (vegen met een borstel). De visgeur moet de vissen aantrekken.

- Bij het uitvaren van de haven of bij het uitwerpen van de netten wordt steeds het „in godsname” of „vang er vele” gepreveld. Het „in godsname” is bij de vissers zowat troef bij elke voorname karwei aan boord.

GELUK

- Een koekoek horen bij het afvaren was een gunstig teken: „je zijt uit de winterperiode”.

- Kittelen van je hand was ook gunstig. Het betekent geld, goede besommingen.

- Een geluksaanbrenger was in sommige gevallen het vangen van een „zeepaardje” of het vinden van een „peerdijzer”.

- Oorringen werden gedragen „voor het zicht”.

Het onbedacht afvegen van de - gevolge de wind betraande ogen - met de bevuilde jasmouwen leidde wel eens tot een oogkwaal(tje). Oorringen helpen dus dergelijke onheilen te voorkomen.

- Om de „bloedhond” (verzwering aan de polsstreek door het wrijven van het oliegoed) tegen te gaan moet men het buikvet van een (levend) gevilde zeemeeuw aansmeren.

„Stief goed” tegen „'t fleuresijn” was een stierepeze koken in melk, met toevoeging van kruiden en bruine suiker. Nadien dit soepje opdrinken en de stierepeze opeten.

- Van „worten” op de vingers geraakt men af door zoveel erwten als men „worten” heeft in de beerput te gooien.

- Het is raadzaam een „neute van shade” (muskaatnoot) in één van je vest- of broekzakken te hebben. Zo kan men daarop steeds (heimelijk) „zweren”.

Nog een toemaatje! Een „leugenvertelseltje” van onze vissers uit de Westhoek.

De SJAFOETER is een legendarisch groot schip in het Nauw van Kales. De kapitein heet „Sjefoedjakkebal”. De scheepsmast is zo groot dat wanneer een (scheeps)jongen van elf in de mast kruipt, hij reeds 82 jaar is, wanneer hij terug voet aan dek zet. Op het achterplecht kan men zowaar een boerderij ontdekken. De lengte van het vaartuig is dermate groot dat toen het vaartuig eens zwenkte in „de Bocht”, de achterstevan de kerktoren van Zuydcoote ramde.

J. BEUN